

Eesti keel

III kooliaste

Aine sisu ja taotlused

Eesti keele oskus on nii õppekavas sätestatu omandamise alus kui ka õppekava eesmärk. Põhikoolis omandavad õpilased teadmisi ja oskusi, mis võimaldavad neil toime tulla eakohaste suuliste ja kirjalike tekstidega.

Põhikoolis pannakse alus õpilaste sotsiaalsele kirjaoskusele, st oskusele kasutada keelt teadlikult ning kriitiliselt isiklikus, avalikus, õppe- ja tööelus. Õpilastes kujundatakse teadmisi ja oskusi, mis hõlmavad keelt, selle variante ja eriliigilisi tekste ning lubavad toime tulla suulise ja kirjaliku suhtlusega, tekstide vastuvõtu ning loomisega.

III kooliastmes kujundatakse õpilaste teadmisi ja oskusi neljas õppevaldkonnas: suuline ja kirjalik suhtlus, teksti vastuvõtt, tekstiloomine ning õigekeelsus ja keelehoole. Suulise ja kirjaliku suhtluse õpetusega kujundatakse oskust silmast silma, telefoni, kirja ja meili teel ning internetikeskkonnas kahekesi või mitmekesi suhelda, tekste kokku võtta ja vahendada. Teksti vastuvõtu õpetuses kujundatakse oskust tekste valida ja leida, eesmärgipäraselt lugeda ja kuulata, teadvustatakse kuulamis- ja lugemisstrateegiaid ning süvendatakse võimet teksti paremini mõista ning tekstile reageerida. Tekstiloomine õpetusega kujundatakse mitmekülgselt ja eesmärgistatud eneseväljendusoskust, mille puhul inimene tajub olukorda ja adressaati ning suudab oma mõtteid vajaliku täpsusega ja tekstiliigile omases vormis väljendada ning edastada. Õigekeelsuse ja keelehoole õpetusega kujundatakse keeleteadlikkust ning teadmisi keelest.

Õpilastes arendatakse oskust tänapäeva eesti kirjakeelt teadlikult kasutada, kujundatakse arusaamist keele arengust ja muutumisest, omandatakse teadmisi eesti kirjakeele ja murrete stiilirikkuse ning kirjavara mitmekülsuse kohta.

7. klass

Õppeprotsessi kirjeldus

Sissejuhatus

7. klassi eesti keele õppeprotsessi kirjeldus järgib eesti keele ainekava ja koosneb järgmistest osadest: õppevaldkonnad „Suuline ja kirjalik suhtlus“, „Teksti vastuvõtt“, „Tekstiloomine“, „Õigekeelsus ja keelehoole“. Iga õppevaldkonna alajaotuses on esitatud vastavad õpitulemused, õppesisu, põhimõisted, metoodilised soovitused, lõiming, üldpädevuste kujundamine, seos läbivate teemadega ja valik soovitatavaid lisamaterjale.

Hindamise alus on põhikooli- ja gümnaasiumiseadus (09.06.2010, § 29, § 30), põhikooli riiklik õppekava (06.01.2011, § 19, § 20, § 21, § 22 ja § 23) ja kooli õppekava. Hinnatakse õpilaste teadmisi ja oskusi, arvestades teadmiste ja oskuste vastavust ainekavades taotletavatele õpitulemustele; õpilaste individuaalseid iseärasusi ja mõtlemistasandite arengut. Hoiakutele (nt huvitatus, tähtsuse mõistmine, väärtustamine, vajaduste arvestamine, kokkulepitud reeglite järgimine) antakse hinnanguid.

III kooliastmes hinnatakse õpilase suulist ja kirjalikku suhtlust, tekstide vastuvõttu, tekstiloomet, tekstide õigekeelsust.

Suuline ja kirjalik suhtlus

Õpitulemused

Õpilane:

- väljendab oma seisukohti;
- esitab kuuldu ja loetu kohta küsimusi, teeb kuuldu ja loetu põhjal järeldusi;
- võtab kuuldu ja loetu nii suulises kui ka kirjalikus vormis kokku;
- kasutab asjakohaseid suulise ja kirjaliku suhtlemise tavasid ja võimalusi.

Õppesisu

Suhtlusolukord, selle komponendid, suhtluspartnerid. Erinevates suhtlusolukordades osalemine.

Suhtlusolukorra ja -partneri arvestamine. Suulise suhtlemise tavad eesti keeles: pöördumine, tervitamine, suhtlemise lõpetamine. Telefonivestlus. Suhtlemine rühmas, sõna saamine, kõnejärje hoidmine. Rühmatöö ajal arvamuse avaldamine ja põhjendamine.

Väitlus, väitluse reeglid. Kuuldust ja loetust kokkuvõtte tegemine ning asjakohaste küsimuste esitamine.

Veebisuhtlus. Meilivahetus, meili kirjutamine ja keelevahendite valik.

Põhimõisted: dialoog, monoloog, argikeel, släng, väitlus

Metoodika

Õpetaja:

- 1) tutvustab suhtlusolukordi, selle osasid ja suulise suhtlemise tavasid: pöördumine, tervitamine, suhtlemise lõpetamine;
- 2) räägib suulise ja kirjaliku teksti erinevustest; suunab klassiarutelu suulise keelekasutuse teemal (sotsiaalvõrgustikes suhtlemine, parasiitsõnade kasutamine, slängi kasutamine jmt);
- 3) viib läbi rollimängud erinevates suhtlusolukordades osalemise ja vastava keelekasutuse kohta (nt vestlus sõbraga erinevatel teemadel; pöördumine kooli sekretäri poole sooviga saada uus õpilaspilet vmt);
- 4) annab ülesandeid, kus argikeelne tekst on vaja muuta kirjakeelseks, arvestades suhtlusolukorda; juhendab ülesande täitmisel;
- 5) annab õpilastele eakohaseid probleemülesandeid rühmaaruteludeks või sõnastab selle õpilastele tuttava teksti (nt kirjandusteose) põhjal, suunab leidma erinevaid ideid ja lahendusi, väljendama oma arvamust; esitama küsimusi, tegema kokkuvõtet kuuldust;
- 6) tutvustab väitlust ja väitluse reegleid; selgitab, kuidas oma seisukohta kaitsta, argumentidega põhjendada, korraldab lihtsamat laadi väitluse õpilastele jõukohasel teemal (koolis tuleb kehtestada koolivorm; kehalise kasvatuse tunnid peaksid olema vabatahtlikud; põhikoolis ei ole vaja hindeid jmt);
- 7) õpetab, kuidas kirjutada ametlikku meili; annab õpilastele ülesande kirjutada meil (näiteks: teatada koolist puudumisest võistlustel osalemise pärast; paluda pikendust projektitöö esitamiseks seoses laulukonkursil osalemisega jmt);

Soovitused võimalikeks õppetegevusteks

Õppetegevuse käigus õpilane:

- 1) osaleb kaaslasega rollimängus, kus telefonivestluses arvestab suulise suhtlemise tavadega;
- 2) toob kuuldu põhjal välja peamised erinevused suulise ja kirjaliku teksti vahel;
- 3) osaleb arutelus, kuulab kaaslase arvamusi, väljendab oma seisukohta, toob näiteid erinevate suhtlusolukordade kohta, kus sobib argikeelt kasutada ja kus mitte;
- 4) osaleb erinevate suhtlussituatsioonide rollimängudes, kus kasutab sobivaid keelevahendeid,

- arvestades partneriga;
- 5) teeb tööd tekstidega, kus on vaja muuta argikeelne keelekasutus kirjakeelseks; vastab küsimustele;
 - 6) osaleb rühmaaruteludes, otsib lahendusi eri probleemolukordadele, arutleb nende lahendusvõimaluste üle, avaldab oma arvamust, esitab asjakohaseid küsimusi, teeb kuuldust kokkuvõtte;
 - 7) teeb tutvust väitluse ja selle reeglitega; jälgib näidiskäitlust; osaleb lihtsamal laadi väitluses, leiab põhjendusi väite poolt ja vastu;
 - 8) kirjutab meilikirja õpetajale, vormistab selle korrektselt.

Lõiming ja üldpädevuste kujundamine

Ainetevaheline lõiming

Sotsiaalsed. Sotsiaalsed õppimise käigus omandatud teadmised ajaloost, ühiskonna arengust ja toimimisest ning inimese staatusest ühiskonnas toetavad inimsuhete mõistmist.

Kehaline kasvatus. Väitlustes propageeritakse tervislikku eluviisi ning dramatiseeringutes ja rollimängudes saab läbi mängida mitmesuguseid elulisi olukordi.

Loodusained. Loodusteemalised tekstid õppekirjanduses aitavad loodust tundma õppida ja väärtustada.

Üldpädevuste kujundamine

Kultuuri- ja väärtuspädevus. Rõhutatakse vaimseid ja kultuuriväärtusi: keele kui rahvuskultuuri kandja tähtsust, keeleoskust kui inimese identiteedi olulist osa.

Sotsiaalne ja kodanikupädevus. Paaris- ja rühmatöö käigus kujundatakse koostööoskust, julgustatakse oma arvamust välja ütleva, kaaslaste ideid tunnustama ja teistega arvestama, ühiseid seisukohti otsima.

Õpipädevus. Arendatakse kuulamisoskust ja oma arvamuse kujundamist ning sõnastamist.

Suhtluspädevus. Kujundatakse suulise ja kirjaliku suhtluse oskust, suhtluspartneri ja tema suulise ja kirjaliku kõne mõistmist, suhtluspartneriga arvestamist ning sobiva käitumisviisi valikut, oma seisukohtade esitamise ja põhjendamise oskust.

Seos läbivate teemadega

Elukestev õpe ja karjääriplaneerimine. Rollimängude, tekstide käsitlemise, arutelude kaudu arendatakse õpilaste suhtlus- ja koostööoskusi, mis on olulised tulevases tööelus. Arendatakse suutlikkust kujundada oma arvamust, väljendada end selgelt ja asjakohaselt nii suuliselt kui ka kirjalikult, lahendada probleeme.

Keskkond ja jätkusuutlik areng. Tervis ja ohutus. Teemakohaste tekstide varal, probleemülesannete lahendamise ning suuliste ja kirjalike arutluste kaudu toetatakse õpilaste kujunemist sotsiaalselt aktiivseteks, keskkonnateadlikeks, vastutustundlikeks ning tervist ja turvalisust väärtustavateks inimesteks.

Kodanikualgatus ja ettevõtlikkus. Eri liiki tekstide käsitlemise kaudu suunatakse õpilasi märkama ühiskonna

probleeme ja neile lahendusi otsima.

Tehnoloogia ja innovatsioon. Õpiülesannete lahendamiseks kasutatakse teadlikult infoühiskonna võimalusi, õpilasi suunatakse alternatiivseid lahendusi otsima, oma ideid ellu rakendama.

Väärtused ja kõlblus. Eri liiki teemade üle arutledes pööratakse tähelepanu õpilaste kujunemisele kõlbelisteks isiksusteks, kes teavad ja tunnustavad üldinimlikke ja ühiskondlikke väärtusi.

Soovitavaid lisamaterjale

Õppematerjal

Ingrid Maadvere 2012. e-kirja kirjutamine. <https://www.youtube.com/watch?v=Rz99P0HeuVQ> ()

Ingrid Maadvere 2010. e-kirja saatmine. <https://www.youtube.com/watch?v=uk95D9Dpf-A> (

Bianka Makoid 2013. Väitlus: [\[ope.khk.ee/ek/2013/meedia_ja_mojutamine/meedia_maju/vitlus.html\]\(http://e-ope.khk.ee/ek/2013/meedia_ja_mojutamine/meedia_maju/vitlus.html\)](http://e-</p></div><div data-bbox=)

Eesti Väitlusselts 2008. Arutlev haridus. Eesti Väitlusseltsi õpik.

http://debate.ee/files/arutlev_haridus_opik.pdf

Ülesanne

Jane Tõnisson 2014. Sotsiaalmeedias käitumine.

<https://eestikeeljausmeedia.wordpress.com/toolehed/facebooki-tooleht/>

Maia Bubnov, Reet Leets <http://keelesahtlid.weebly.com/murdekeel.html>

Tekst

Juta Jaani, Liisa Aru 2010. Lõiming. Lõimingu võimalusi põhikooli õppekavas. Tartu Ülikooli haridusuuringute ja õppekavaarenduse keskus.

<http://www.curriculum.ut.ee/sites/default/files/sh/l6imingukogumik.pdf>

Krista Kerge 2010. Tekstikeskne keeleõpetus. <http://oppekava.innove.ee/tekstikeskne-keeleeopetus/>

Krista Nõmmik, Ülle Salumäe 2011. Rühmatöö hindamisest. <http://oppekava.innove.ee/ruhmatoo-hindamine/>

Eduka telefonivestluse ABC 2008. <http://www.sekretar.ee/uudised/2008/08/21/eduka-telefonivestluse-abc>

Magistritöö

Jane Tõnisson 2014. Uus meedia emakeeleõpetuses: õpetajate ettevalmistuse ja õppekomplektide analüüs. http://dspace.ut.ee/bitstream/handle/10062/44035/Tonisson_Jane_MA2014.pdf?sequence=3

Teksti vastuvõtt

Õpitulemused

Õpilane:

- seostab omavahel teksti, seda toetavat tabelit, pilti ja heli;
- loeb ja kuulab sihipäraselt ning arusaamisega nii oma huvivaldkondade kui ka õpi- ja elutarbelisi tekste;
- võrdleb tekste omavahel, selgitab arusaamatuks jäänut, esitab küsimusi ja vastuväiteid, avaldab arvamust, vahendab teksti, võtab kokku, kommenteerib, tõlgendab ning seostab teksti oma

- kogemuse ja mõtetega;
- kasutab omandatud keele- ja tekstimõisteid teksti tõlgendamisel, seoste loomisel ning tekstile reageerimisel.

Õppesisu

Eri liiki tekstide lugemine ja võrdlemine.

Sõnalise teksti seostamine pildilise teabega (foto, joonis, skeem jm). Pilttekstide ja teabegraafika lugemine ja tõlgendamine.

Meediatekstide põhiliigid ja tunnused: uudislugu, arvamislugu, intervjuu, reportaaž, kuulutus. Uudise ülesehitus ja pealkiri. Arvamusloo ülesehitus ja pealkiri. Peamised keelelised mõjutamisvõtted. Kriitiline lugemine. Fakti ja arvamuse eristamine.

Meedia olemus ja eesmärgid tänapäeval. Põhilised meediakanalid. Televisioon ning raadio: avalik-õiguslikud ja erakanalid. Kvaliteetajakirjandus ja meelelahutuslik meedia.

Põhimõisted: meedia, uudis, arvamislugu, intervjuu, reportaaž, kuulutus, mõjutamine, fakt, arvamus

Metoodika

Õpetaja:

- 1) suunab õpilased lugema erinevaid tekste nii õppekirjandusest, veebist kui ka töölehtedelt;
- 2) juhendab küsimuste tekkimisel, tekstide analüüsimisel;
- 3) suunab küsimuste abil pilte analüüsima, eeskjuju pakuvad töölehed Koolielu portaalist
- 4) tutvustab meediatekstide põhiliike ja tunnuseid, tänapäeva meediakanaleid;
- 5) annab õpilastele ülesandeks (töölehte, õpiku põhjal) vastata küsimustele uudise eesmärgi, ülesehituse, pealkirjade jm kohta; juhendab ajalehe või veebiuudise analüüsimisel;
- 6) käsitleb arvamusloo olemust, ülesehitust, temaatikat; annab miniülevaate huvitavamatest päevakajalistest arvamislugudest;
- 7) arutleb õpilastega meedia olemuse ja eesmärkide üle, mis on ja mille järgi tunda ära kvaliteetajakirjandust ja meelelahutuslikku meediat;
- 8) tuletab õpilastele meelde fakti ja arvamuse eristamise olulisust; annab ülesande, kus on vaja fakti ja arvamust eristada või leida tekstist nii fakte kui ka arvamusi;
- 9) tutvustab televisiooni- ja raadiosaadete ülesandeid ja eesmärke; selgitab avalik-õigusliku ja erakanali erinevust; arutleb õpilastega raadio kuulamise ja teleri vaatamise üle; juhendab raadio-/telesaate kuulamisel/vaatamisel ja analüüsimisel;

Soovitused võimalikeks õppetegevusteks

Õppetegevuse käigus õpilane:

- 1) loeb erinevat liiki tekste (ilukirjandus, teabetekstid; meediatekstid, tarbetekstid);
- 2) lahendab probleemülesandeid iseseisvalt/kaaslasega/rühmas; võrdleb tekste, toob välja ühiseid tunnuseid ja erinevusi; otsib tekstist infot, vastab küsimustele loetud teksti kohta; avaldab arvamust loetud teksti kohta; leiab teksti ja lõigu peamõtte; teeb loetust kokkuvõtte nii suuliselt kui ka kirjalikult;
- 3) loeb pilttekste ja teabegraafikat (diagramm, tabel, skeem jm) ning analüüsib sealset infot; vastab küsimustele teabegraafikast arusaamise kohta; arutleb teksti ja pildi seose üle; analüüsib pilti;
- 4) töölehe/õpikuteksti abil tuletab meelde varem õpitu uudise eesmärgi ja ülesehituse kohta; toob

välja uudisest olulise teabe, mida uudis edastab; kirjutab koolielu sündmuse kohta uudise, järgides 6 küsimuse tava, millele uudis peaks vastama;

- 5) jälgib õpetaja esitust; valib ajakirjandusest ühe arvamuse, loeb seda ja teeb ülevaate kaaslastele loo teema, autori seisukohtade ja probleemi võimalike lahenduste kohta;
- 6) täidab ülesande fakti ja arvamuse eristamise kohta;
- 7) loeb tekste raadio ja televisiooni kohta; vastab küsimustele; vaatab telesaate ja kuulab raadiosaate katkendeid; analüüsib õpetaja juhendamisel loetud tekste, kuulatud ja vaadatud saatekatkendeid; arutleb kaaslasega/rühmas raadiosaadete kuulamise ja telesaadete vaatamise üle;

Lõiming ja üldpädevuste kujundamine

Ainetevaheline lõiming

Kirjandus. Arendatakse suulist ja kirjalikku väljendus- ning suhtlusoskust, õpitakse lugema ja mõistma eri liiki tekste.

Võõrkeeled. Maailmakirjanduse autorite tekstide lugemine tekitab huvi võõrkeelte õppimise vastu.

Sotsiaalsed. Erinevate ajaloo-, ühiskonna-, psühholoogiateemaliste tekstide lugemine ja analüüsimine aitab mõjutada maailmapildi kujunemist;

Loodusained. Loodusteemalised tekstid ja probleemülesanded aitavad kaasa loodusteadusliku mõtteviisi arengule ja keskkonnateadlikkuse kasvule.

Kunstiained. Pilttekstide analüüs ja illustatsioonide vaatlus soodustab kunsti väljendusvahendite eripära mõistmist.

Kehaline kasvatus. Kujundatakse tervist väärtustavat eluhoiakut.

Tehnoloogia. Õppe- ja teabetekstide kaudu kujundatakse oskust hinnata tehnoloogia rakendamisega kaasnevaid võimalusi ja ohte, kasutada eetilisel nüüdisaegseid tehnoloogiaid.

Üldpädevuste kujundamine

Kultuuri- ja väärtuspädevus. Väärtustatakse funktsionaalset kirjaoskust ning teadlikku kriitilist suhtumist teabeallikatesse, sh meediasse.

Sotsiaalne ja kodanikupädevus. Eri laadi ülesannete kaudu kujundatakse oskust suhelda eetiliselt ja olusid arvestades nii suuliselt kui ka kirjalikult, nii vahetult kui ka veebikeskkonnas.

Enesemääratluspädevus. Tekstide üle arutledes kujundatakse õpilastes positiivset minapilti. Õpiolukordades luuakse võimalused suhestuda käsitlevate teemadega, loovülesannete kaudu tuuakse esile õpilaste eripärad ja anded, vormitakse maailmavaade.

Õpipädevus. Arendatakse kuulamis- ja lugemisoskust, eri liiki tekstide mõistmist, fakti ja arvamuse eristamist, erinevatest allikatest teabe hankimist ja selle kriitilist kasutamist.

Matemaatika-, loodusteaduste ja tehnoloogiaalane pädevus. Teabetekstide abil arendatakse oskust lugeda teabegraafikat või muul viisil visuaalselt esitatud infot, leida arvandmeid, lugeda ja mõista

tabelite, skeemide, graafikute ning diagrammidena esitatud infot ning seda analüüsida.

Ettevõtlikkuspädevus. Ettevõtlikkuse ning vastutustunde kujunemist toetatakse nii meedia- ja kirjandustekstidest kui ka igapäevaelust lähtuvate eakohaste probleemide arutamisega, nende suhtes seisukoha võtmise ja neile lahenduste otsimisega.

Lõiming läbivate teemadega

Elukestev õpe ja karjääri planeerimine. Meediatekstide analüüsi kaudu juhitakse õpilasi märkama ühiskonnas toimuvaid protsesse ja arutlema selle üle, kuidas need mõjutavad haridusteed ning tulevast tööelu.

Keskfond ja jätkusuutlik areng. Tervis ja ohutus. Teemakohaste tekstide varal, probleemülesannete lahendamise ning suuliste ja kirjalike arutluste kaudu toetatakse õpilaste kujunemist sotsiaalselt aktiivseteks, keskkonnateadlikeks, vastutustundlikeks ning tervist ja turvalisust väärtustavateks inimesteks.

Kodanikualgatus ja ettevõtlikkus. Õpilast suunatakse olema algatusvõimeline ja ettevõtlik, kujundama isiklike seisukohti ning neid väljendama;

Kultuuriline identiteet. Õpilasele pakutakse võimalusi omandada kogemusi ning süvendada teadmisi teistest kultuuridest;

Teabekeskond. Õpitakse mõistma ja analüüsima meedia rolle ühiskonnas ning kasutama meediat teabeallikana;

Väärtused ja kõlblus. Õpilast suunatakse arutlema üldtunnustatud eetiliste printsiipide üle ja neid omaks võtma.

Kultuuriline identiteet. Keele ja kirjanduse kui rahvuskultuuri kandjate toel kujuneb õpilastes arusaam endast, teadmine oma juurtest. Emakeele väärtustamise kaudu õpitakse lugu pidama endast ja oma rahvast, teiste rahvaste tekstide abil kujundatakse arusaam kultuuride erinevustest, aga ka tõdemus inimkonna kultuurilisest ühisosast.

Tehnoloogia ja innovatsioon. Õpiülesannete lahendamiseks kasutatakse teadlikult infoühiskonna võimalusi, õpilasi suunatakse alternatiivseid lahendusi otsima, oma ideid ellu rakendama.

Soovitavaid lisamaterjale

Veebileht

Jane Tõnisson 2014. <https://eestikeeljaausmeedia.wordpress.com/>

Õppematerjal ja ülesanded

Eesti keele digitaalne õppematerjal III kooliastmele: <http://koolielu.ee/waramu/view/1-b6cd68b9-1776-4893-a498-f4b9f05b47f7>

Kuldvillaku ülesanded kordamiseks: <https://jeopardylabs.com/play/kolmanda-veerandi-kordav-kuldvillak>

Jane Markus, Erika Rummel, Ülle Salumäe 2016. Digipädevuse näited eesti keeles III kooliastmes. <http://oppevara.hitsa.ee/opilood/oppekava-digipadevuse-naited/keel-ja-kirjandus/iii-kooliaste-eesti-keel-ja-kirjandus/>

Tekst

Uwe Gnadenteich, Jonatan Karjus 2015. Tartu vaim heitis Tallinna võimule kinda. (Grafitit käsitledes on võimalik seostada keelt, kunsti ja eetikat.) <http://pluss.postimees.ee/3150093/tartu-vaim-heitis-tallinna-voimule-kinda>

Aune Past 2010. Meediateksti kirjutamine.

http://www.rajaleidja.ee/public/Meediateksti_kirjutamine_aune_past.pdf

Tekstiloomed

Õpitulemused

Õpilane:

- põhjendab ja avaldab viisakalt ning asjakohaselt oma arvamust ja seisukohta sündmuse, nähtuse või teksti kohta nii suuliselt kui ka kirjalikult;
- oskab kasutada omandatud keele- ja tekstimõisteid nii tekste luues kui ka seostades;
- oskab ette valmistada, kirjutada ja suuliselt esitada eri tüüpi tekste (jutustav, kirjeldav, arutlev); vormistab tekstid korrektselt.

Õppesisu

Kirja kirjutamine ja vormistamine, keelevahendite valik.

Uudise kirjutamine: materjali kogumine, infoallikad, vastutus avaldatu eest. Uudise pealkirjastamine.

Intervjuu tegemine: valmistumine, küsitlemine, kirjutamine, toimetamine ja vormistamine.

Arvamuse kirjutamine: seisukoha kujundamine käsitletava probleemi kohta, selle põhjendamine.

Kirjalike tööde vormistamise ja teksti arvutitötluse põhimõtted.

Põhimõtted: kiri, e-kiri, uudis, intervjuu, arvamus

Metoodika

Õpetaja:

- 1) annab juhiseid kirja ja e-kirja kirjutamiseks; juhendab kirjutamist; aitab vormistada ümbriku;
- 2) analüüsib koos õpilastega päevalehtedes uudiseid, nende pealkirju; juhendab uudise kirjutamisel ja pealkirjastamisel;
- 3) tutvustab intervjuud kui ajakirjandusžanri, selgitab intervjuu ülesehitust, ettevalmistamist, läbiviimist, toimetamist, esitamist jmt; koostöös haridustehnoloogi ja/või arvutiõpetuse õpetajaga saab intervjuu võtta videosse ning hiljem klassis esitada ja analüüsida;
- 4) koostab tööjuhendi ja annab ülesande intervjuu tegemiseks klassikaaslasega või täiskasvanuga;
- 5) arutleb õpilastega päevakajalise probleemi üle (saab ülevaate õpilaste seisukohtadest); suunab põhjenduste leidmisel; juhendab arvamuse kirjutamisel;
- 6) tuletab õpilastele meelde ja õpetab, kuidas vormistada kirjalikke töid, tutvustab/kordab üle teksti arvutitötluse põhimõtted.

Soovitused võimalikeks õppetegevusteks

Õppetegevuse käigus õpilane:

- 1) kirjutab kirja, vormistab ümbriku;
- 2) koostab igapäevaeluga seotud e-kirju, saadab kaaslasemale; kommenteerib kaaslase kirja õigekirja ja stiili seisukohast;
- 3) analüüsib päevalehe uudiseid, pealkirju; kirjutab uudise koolisündmuse või päevakajalise

sündmuse kohta; arvestab uudise eesmärke, ülesehituse reegleid ja keelelisi nõudeid; pealkirjastab uudise sobivalt;

- 4) teeb intervjuu klassikaaslase või täiskasvanuga; jäädvustab selle kirjaliku tekstina või salvestab videona; esitab intervjuu klassikaaslastele; analüüsib intervjuusid õpetaja juhendamisel; annab tagasisidet klassikaaslaste intervjuudele;
- 5) arutleb päevakajaliste või koolielu probleemide üle; kujundab oma seisukoha; leiab põhjendused selle kinnitamiseks; kirjutab arvamuse;
- 6) vormistab oma tööd arvutil, arvestades õpetaja näpunäiteid, samuti varem õpitud;
- 7) teksti õigekirja kontrollimisel kasutab ÕSi.

Lõiming ja üldpädevuste kujundamine

Ainetevaheline lõiming

Kirjandus. Õpitakse kirjutama eri tüüpi tekste, kasutades kohaseid keelevahendeid ja õpitud termineid ning sobivat stiili.

Võõrkeeled. Eesti keele õpetuse kaudu arendatakse õpilaste kirjalikku ja suulist eneseväljendus- ning arutlusoskust, oskust luua ka võõrkeelseid tekste ning neist aru saada. Võõrkeelte õppimist toetavad ka eesti keele tundides omandatud võõrsõnad.

Sotsiaalsained. Sotsiaalsainete õppimise käigus omandatud teadmised ajaloost, ühiskonna arengust ja toimimisest ning inimese staatusest ühiskonnas toetavad ühiskondlike probleemide ja inimsuhete mõistmist, et osata luua uusi tekste.

Loodusained. Loodusainetes omandatud sõnavara ning teadmised soodustavad kujutluspiltide teket, aidates oma tekste luua

Tehnoloogia. Kujuneb oskus kasutada eetiliselt nüüdisaegseid tehnoloogiaid oma õpi-, töö- ja suhtluskeskkonna kujundamisel.

Üldpädevuste kujundamine

Sotsiaalne ja kodanikupädevus. Eri laadi ülesannete kaudu kujundatakse oskust suhelda eetiliselt ja olusid arvestades nii suuliselt kui ka kirjalikult, nii vahetult kui ka veebikeskkonnas.

Õpipädevus. Arendatakse oskust koostada eri liiki tekste ning kujundada oma arvamus ja seda sõnastada.

Suhtluspädevus. Kujundatakse suulise ja kirjaliku suhtluse oskust, suhtluspartneri ja tema suulise ja kirjaliku kõne mõistmist, oma seisukohtade esitamise ja põhjendamise oskust.

Ettevõtlikkuspädevuse kujunemist soodustab õpilaste osalemine projektides, mis eeldavad õpilaste omaalgatust ja aktiivsust ning keele- ja kirjandusteadmiste rakendamist ning täiendamist eri allikatest.

Lõiming läbivate teemadega

Elukestev õpe ja karjääri planeerimine: Arendatakse suutlikkust kujundada oma arvamust, väljendada end selgelt ja asjakohaselt nii suuliselt kui ka kirjalikult, lahendada probleeme.

Keskkond ja jätkusuutlik areng. Tervis ja ohutus: Kirjalike arutluste kaudu toetatakse õpilaste kujunemist sotsiaalselt aktiivseteks, keskkonnateadlikeks, vastutustundlikeks ning tervist ja turvalisust väärtustavateks inimesteks.

Tehnoloogia ja innovatsioon: Õpiülesannete lahendamiseks kasutatakse teadlikult infoühiskonna

võimalusi,

Väärtused ja kõlblus. Ilukirjandust ning kultuuriteemalisi teabetekste kirjutades pööratakse tähelepanu õpilaste kujunemisele kõlbelisteks isiksusteks, kes teavad ja tunnustavad üldinimlikke ja ühiskondlikke väärtusi.

Soovitavad lisamaterjalid

Veebileht

Eesti Ajalehtede Liit. Ajaleht koolitunnis. <http://www.eall.ee/ajaleht/index.html>

EKI keelenõuanne. Maire Raadik. Kuidas vormistada ametikirja.

<http://www.eki.ee/keeleabi/artiklid3/ametikiri.html>

Õppematerjal ja ülesanded

Ingrid Maadvere 2012. Tekstide vormistamine. <https://www.youtube.com/watch?v=8zAdrzaGw5I>

Jane Tõnisson 2014. Eesti keel ja uusmeedia. <https://eestikeeljausmeedia.wordpress.com/>

Eesti keele digitaalne õppematerjal III kooliastmele. Meedia-, tarbe-, teabetekstide koostamine.

<http://oppevara.hitsa.ee/eestikeel/> .

Katrin Aedma 2007. Kuidas näeb välja korrektne e-kiri. <https://digitark.ee/kuidas-naeb-valja-korrektne-e-kiri/>

Esitlus

Taavi Tuisk 2009. Uudise kirjutamine. <http://www.slideshare.net/taavituisk/uudise-kirjutamine>

Tekst

Krista Nõmmik, Ülle Salumäe 2011. Projektitöö võimalusi eesti keele õppes.

<http://oppekava.innove.ee/projektitoo-voimalusi-eesti-keele-oppes/>

Õigekeelsus ja keelehoole

Õpitulemused

- eristab kirjakeelt kõnekeelest;
- teab eesti keele murdeid;
- järgib eesti õigekirja aluseid ja põhireegleid;
- oskab õigekirjajuhiseid leida internetiallikatest, sõna- ja käsiraamatutest; kasutab arvuti õigekirjakorrektorit;
- teab eesti keele häälikusüsteemi, sõnaliike ja -vorme;
- rakendab omandatud keeleteadmisi tekstiloomes, tekste analüüsid ja hinnates;
- teab õpitud tekstiliikide keelelisi erijooni;
- kasutab tekstide koostamisel tavakohast ülesehitust ja vormistust.

Õppesisu

Kirjakeel ja kõnekeel. Eesti keele erikujud. Oskussõnavara.

Häälikuõpetus ja õigekiri

Häälikute liigitamine. Kaashäälikuühendi põhireegli rakendamine liitega sõnades, kaashäälikuühendi õigekirja erandid. Veaohtliku häälikuõigekirjaga sõnad.

Silbitamine, pikk ja lühike silp.

Õigehääldus: rõhk ja välde. Välte ja õigekirja seosed.

Omasõnad ja võõrsõnad. Veaohtlike võõrsõnade õigekiri.

Õigekeelsussõnaraamatust (nii interneti- kui ka raamatuvariandist) õigekirja ning õigehäälduse kontrollimine.

Sõnavaraõpetus

Sõna ja tähendus, sõnastuse rikastamine, sünonüümide tähendusvarjundid, homonüümid ja veaohtlikud paronüümid.

Vormiõpetus ja õigekiri

Sõnaliigid: tegusõnad, käandsõnad (nimi-, omadus, arv- ja asesõnad) ning muutumatud sõnad (määr-, kaas-, side- ja hüüdsõnad). Sõnaliikide funktsioon lauses.

Tegusõna pöördelised vormid: pööre, arv, aeg, kõneviis, tegumood. Tegusõna vormide kasutamine lauses. Tegusõna käändelised vormid. Tegusõna astmevaheldus: veaohtlikud tegusõnad ja sõnavormid; õige pöördvormi leidmine õigekeelsussõnaraamatust. Vormimoodustus tüüpsõna eeskujul. Liit-, ühend- ja väljendtegasõna.

Tegusõna kokku- ja lahkukirjutamine.

Käändsõnad. Käänetevahelised seosed. Veaohtlikud käändevormid. Käändsõna astmevaheldus: veaohtlikud käändsõnad ja sõnavormid. Vormimoodustus tüüpsõna eeskujul.

Omadussõna võrdlusastmed: veaohtlikud sõnad.

Käändsõnade kokku- ja lahkukirjutamine.

Numbrite kirjutamine: põhi- ja järgarvud, kuupäevad, aastad, kellaajad.

Muutumatud sõnad. Määr- ja kaassõnade eristamine.

Põhimõisted: kirjakeel, kõnekeel, häälik, häälikuühend, silp, rõhk, välde, sünonüüm, homonüüm, paronüüm, tegusõna, käandsõna, nimisõna, omadussõna, arvsõna, asesõna, muutumatu sõna, määrsõna, kaassõna, tegusõna pöördeline vorm, tegusõna käändeline vorm, astmevaheldus, liittegasõna, ühendtegasõna, väljendtegasõna, algvõrre, keskvõrre, ülivõrre

Metoodika

Üldteemade käsitlemisel õpetaja:

- 1) kasutab erinevaid aktiivõppemeetodeid, toob tundidesse vaheldust digivahendite eesmärgipärase kasutamisega;
- 2) arutleb õpilastega kirja- ja kõnekeele kasutamise üle erinevates valdkondades; annab tööülesande, kõnekeelsete sõnade äratundmiseks, kõnekeelse sõnastuse muutmiseks kirjakeelseks;
- 3) teeb esitluse Eesti murrete kohta; kasutab murrete eripära väljatoomiseks salvestusi;
- 4) kasutab nii kirja- kui murdekeelseid tekste, heli- ja videomaterjale;
- 5) tutvustab oskussõnavara tähendust, toob võrdlevalt näiteid üldsõnade ja oskussõnade kohta.

Hääliku-, sõnavara-, vormiõpetuse ja õigekirja teemade käsitlemisel õpetaja:

- 1) tuletab õpilastele meelde II kooliastmes õpitut, aitab luua seoseid uuega;
- 2) selgitab reegleid, toob näiteid; juhib tähelepanu eranditele;
- 3) seletab uusi mõisteid;
- 4) juhendab harjutamisel ja tööülesannete lahendamisel;
- 5) arutleb õpilastega erinevatel teemadel, mis tulenevad alustekstidest või tekstiloomeks väljapakutust;
- 6) suunab kasutama sõnastikke, sõnaraamatuid, teatmeteoseid jm;
- 7) suunab otsima infot erinevatest allikatest (õpik, veebimaterjalid, sõnaraamatud jmt);
- 8) juhendab esitluste, ettekannete tegemisel;
- 9) annab juhtnööre rühma- ja paaris tööks;
- 10) suunab ja annab näpunäiteid tekstide koostamisel ja õpitu kasutamisel;
- 11) juhendab teemakohaste ülesannete koostamisel;
- 12) viib läbi projektitöid;
- 13) laseb õpilastele analüüsida oma ja kaaslaste töid; otsustab, kuidas õpilased oma töö kohta tagasisidet saavad (ette lugemine kaaslasele, rühmas, klassis)
- 14) suunab kasutama digivahendeid; tutvustab veebipõhiseid ühiskirjutamise vahendeid (nt *TitanPadi* <https://titanpad.com/>)
- 15) parandab õpilaste keelekasutust nii suulises kui ka kirjalikus tekstis;
- 16) suunab õpilasi aktiivselt kaasa mõtlema ja ülesandeid täitma, samuti iseseisvalt töötama;
- 17) juhendab hinnangu andmisel kaaslase ja ka oma tööle;
- 18) jne.

Soovitused võimalikeks õppetegevusteks

Üldteemade õppimisel õpilane:

- 1) loeb kirja- ja kõnekeele erinevuste ja kasutusvaldkondade kohta; arutleb rühmas/kaaslasega kõne- ja kirjakeele kasutamise üle, nt teemal "Miks kirjakeelt on vaja?"; täidab tööülesande kõnekeelse teksti muutmise kohta kirjakeelseks;
- 2) jälgib õpetaja esitlust murrete kohta; kuulab näiteid erinevatest murretest; loeb erinevaid murdekeelseid tekste, püüdes neid "tõlkida" kirjakeelde;
- 3) võrdleb üldsõnavarasse kuuluvaid ja oskussõnavarasse kuuluvaid sõnu.

Hääliku-, sõnavara-, vormiõpetuse ja õigekirja teemade käsitlemisel õpilane:

- 1) kuulab/jälgib õpetaja esitlust, esitust/selgitusi;
- 2) tuletab meelde, kordab reegleid; loob seoseid varem õpitu ja uue vahel;

- 3) lahendab ülesandeid õigekirja harjutamiseks;
- 4) loeb tekste, vastab küsimustele, täidab tööülesanded;
- 5) koostab tekste etteantud ja oma valitud teemadel;
- 1) toimetab oma ja kaaslaste loometekste;
- 2) analüüsib oma ja kaaslaste tekste, annab hinnanguid;
- 6) kuulab/vaab heli- ja videomaterjale;
- 7) osaleb aktiivselt klassiarutelus, rühma- ja paaris töös;
- 8) otsib infot õpikust, veebist, sõnaraamatutest, teatmekirjandusest jm;
- 9) kasutab digivahendeid nii ülesannete lahendamisel kui ka koostamisel;
- 10) koostab ise õppeülesandeid kaaslastele;
- 11) osaleb projektitöös.

Lõiming ja üldpädevuste kujundamine

Ainetevaheline lõiming

Kirjandus: Ilukirjandustekstide kasutamine õigekirja õppimiseks ja harjutamiseks.

Võõrkeeled: Omandatud võõrsõnad toetavad võõrkeele õppimist.

Matemaatika: Arvsõnade õigekirja õppimine toetab korrektse matemaatilise kirjaoskuse omandamist.

Sotsiaalsed: Riikide, ühenduste, organisatsioonide, ajalooliste isikute, ajaloosündmuste nimede õigekirja õppimist kinnistatakse konkreetsete näidetega ajaloo- ja ühiskonnatundides.

Loodusained: Loodusteemalised tekstid õppekirjanduses aitavad loodust tundma õppida ja väärtustada.

Tehnoloogia: Kujundatakse oskust hinnata tehnoloogia rakendamisega kaasnevat võimalusi nüüdisaegseid tehnoloogiaid oma õpikeskkonna kujundamisel.

Üldpädevuste kujundamine

Kultuuri ja väärtuspädevus: Rõhutatakse keele kui rahvuskultuuri kandja tähtsust, keeleoskust kui inimese identiteedi olulist osa. Väärtustatakse funktsionaalset kirjaoskust.

Enesemääratluspädevus: Loovülesannete kaudu tuuakse esile õpilaste eripärad ja anded, vormitakse maailmavaade.

Sotsiaalne ja kodanikupädevus: Eri laadi ülesannete kaudu kujundatakse oskust suhelda nii suuliselt kui ka kirjalikult, nii vahetult kui ka veebikeskkonnas.

Õpipädevus: arendatakse erinevatest allikatest teabe hankimist, eri liiki tekstide koostamist ning oma arvamuse kujundamist ja sõnastamist.

Suhtluspädevus: Pannakse alus õpilaste tänapäevasele kirjaliku suhtlemise oskusele.

Lõiming läbivate teemadega

Elukestev õpe ja karjääriplaneerimine: Õppetegevus võimaldab õpilasel kujundada eneseanalüüsiks vajalikku sõnavara, et analüüsida oma huvisid, võimeid, nii ainealaseid kui ka teisi oskusi ja teadmisi ning

õpilast suunatakse kasutama eneseanalüüsi tulemusi oma tulevase haridustee ja tööelu planeerimisel.

Keskkond ja jätkusuutlik areng. Tervis ja ohutus: Kirjalike arutluste kaudu toetatakse õpilaste kujunemist sotsiaalselt aktiivseteks, keskkonnateadlikeks, vastutustundlikeks ning tervist ja turvalisust väärtustavateks inimesteks.

Kultuuriline identiteet: Keele kui rahvuskultuuri kandja toel kujuneb õpilastes arusaam endast, teadmine oma juurtest, eesti keele erikujudest (nt Mulgi, Võru, Setu, Kihnu murre).

Teabekeskond: Erinevatest allikatest (sh internetist) teabe hankimine, selle kriitiline hindamine ja kasutamine on nii keele- ja õppeteemakohaste teadmiste laiendamise kui ka tekstiloome eelduseks.

Tehnoloogia ja innovatsioon: Õpiülesannete lahendamiseks kasutatakse teadlikult infoühiskonna võimalusi,

Väärtused ja kõlblus. Ilukirjandust ning kultuuriteemalisi teabetekste kirjutades pööratakse tähelepanu õpilaste kujunemisele kõlblisteks isiksusteks, kes teavad ja tunnustavad üldinimlikke ja ühiskondlikke väärtusi.

Soovitavad lisamaterjalid

Veebileht

LEPP ehk Lõuna-Eesti pärimuse portaal. <http://www.folklore.ee/lepp/>
E-keelenõu. EKI. <http://kn.eki.ee/>

Audio

Keelesäuts. ERR. <http://vikerraadio.err.ee/l/vikerhommik/rubriigid/keelesauts>
Murdekeele näiteid. ERR. <https://arhiiv.err.ee/marksona/2616>

Õppematerjal ja ülesanded

Oskussõnavara. EKI. http://www.eki.ee/books/ekk09/index.php?link=L_22

Õige hääldus. EKI. <http://keeleabi.eki.ee/index.php?leht=4&act=2&vld=44>

Veaohtlikud paronüümid. EKI. <http://www.eki.ee/books/ekk09/index.php?p=6&p1=4&id=533>

Fraseologismid. EKI. <http://www.eki.ee/books/ekk09/index.php?p=6&p1=5&id=545>

Kokku- ja lahkukirjutamine. EKI. <http://www.eki.ee/books/ekk09/index.php?p=2&p1=8>

Numbrite kirjutamine. EKI. <http://keeleabi.eki.ee/index.php?leht=4&act=2&vld=9>

[Avalikud ülesanded eksamite infosüsteemis.](#)

Häälikuühendi õigekiri. <http://ortograafiareeglid.weebly.com/>

Erika Rummel. Õigekirjarahjutused. <https://opetaja.edu.ee/ortograafia/>

Krista Uibu. Välde oma- ja võõrsõnades.

http://mobile.dspace.ut.ee/bitstream/handle/10062/15084/vlde_omasnades.html

Keelenõuande testid. <http://www.eki.ee/keeleabi/index.php?leht=11>

Tegusõna pöördelised ja käändelised vormid. <http://puskiniuulits-keel.weebly.com/poumloumlrdelised-ja-kaumlaumlndelised-vormid.html>

Vormimoodustuse testid EKI kodulehel:

<http://koolielu.ee/waramu/search/sort/created/keywords/vormimoodustus>

Ellen Aunin 2013. [Keel kui suhtlusvahend.](#)

Taimi Jürgenstein, Kersti Varik 2010. Omadussõnade võrdlusastmed. <http://eestikeel.eu/omadussona-vordlusastmed/>

Tekst

Evelyn Lätt. 2009. Välte õpetamisest põhikoolis. http://haridus.opleht.ee/Arhiiv/3_42009/38-43.pdf

Sõnaraamatud

ÕS 2013. <http://www.eki.ee/dict/qs/>

Eesti fraseologismide elektrooniline alussõnastik - FES. <http://www.folklore.ee/justkui/sonastik/>

Eesti keele seletav sõnaraamat. <http://www.eki.ee/dict/ekss/>

Väike murdesõnastik. <http://www.eki.ee/dict/vms/>

Fraseoloogiasõnaraamat. <http://www.eki.ee/dict/frs/>

Uute sõnade sõnastik. <http://portaal.eki.ee/uuedsonad.html>

Slängisõnaraamat. <http://www.eki.ee/dict/slang/>

Keeleveeb. <http://www.keelevaab.ee/>